

І.М. Чучко,
науковий керівник – О.В. Білоскурська,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ В УКРАЇНІ

Однією з актуальних проблем сьогодення є, перш за все, визначення поняття податкової пільги, а також фіскальна ефективність пільгового оподаткування, тобто взаємозв'язок між рівнем надання пільг та темпами зростання надходжень податків; раціоналізація системи податкових пільг; оцінка їх обсягу і втрат бюджету, зумовлених їх наданням.

У податковому законодавстві України, зокрема Закон України “Про систему оподаткування” не передбачає і не обґрунтовує нормативного визначення “податкова пільга”, така сама ситуація і у проекті податкового кодексу України.

У спеціальній літературі можна виокремити наступні визначення, які найповніше визначають вказану категорію: “податкові пільги – повне або часткове звільнення від сплати податку, надане податковим законодавством за наявності об’єкта оподаткування, а також інше пом’якшення податкового тягаря для платника податку”; “податкові пільги – це надання переваги, часткове або повне звільнення від виконання встановлених правил, обов’язків або полегшення умов виконання їх. Податкові пільги – це звільнення від податків згідно з чинним законодавством”; “пільга – звільнення (повне або часткове) платника податку, що враховує його особливості, від сплати податку”.

З наведених визначень можна вказати основні ознаки податкових пільг, а саме: відхилення від нормативних вимог, тобто виключення із загальних правил; регламентовані нормами чинного податкового законодавства; полегшення податкового навантаження на платників податків, тобто полегшення умов виконання встановлених правил і обов’язків; пільги можуть надаватися суб’єктам підприємницької діяльності, які є платниками податку; звільняють від оподаткування тих операцій, які є об’єктом оподаткування.

У вітчизняній літературі в окремих випадках пільги ототожнюють із будь-яким звільненням від сплати податку. Окремі західні вчені, аналізуючи податкові пільги, розглядають їх, передусім, як відхилення від нормативних вимог оподаткування, що дає змогу кваліфікувати як податкову пільгу не будь-яке звільнення платника від сплати податку, а лише таке, що не є необхідним із точки зору дотримання

нормативних вимог оподаткування. Зазначені ж вимоги трактуються зарубіжними науковцями як сукупність правил справляння того чи іншого податку, що відповідають його сутності, фундаментальним науковим принципам оподаткування, справедливим, на думку громадян тієї чи іншої країни, принципам перерозподілу доходів, концепції доходу, покладеній у тій чи іншій країні в основу визначення бази оподаткування.

Застосування цих критеріїв у нашій країні свого часу дало змогу переглянути склад податкових пільг, передусім – вилучити з нього звільнення, які не є пільгами. Найвагоміші серед них, зокрема, оподаткування експорту податком на додану вартість за нульовою ставкою, звільнення від ПДВ фінансових послуг, а також звільнення, передбачені міжнародними угодами України.

В українському законодавстві в 2004 році деякі пільги відмежували від таких звільнень від оподаткування, що не можуть кваліфікуватись як податкова пільга, і на цій основі внесли зміни до Довідника податкових пільг ДПА України, але на даний час необхідно їх ще раз переглянути щодо правдивості застосування і правомірності кваліфікації як пільг.

Якщо оцінити систему пільг в Україні в контексті європейського досвіду застосування податкових привілеїв, то, наприклад, ПДВ в Україні існує в менш різноманітних формах, ніж в ЄС, не лише у вигляді звільнень від оподаткування, а й у формі використання, крім стандартної і нульової, знижених ставок. Україна – не єдина країна, що застосовує нульову ставку ПДВ до оподаткування операцій на внутрішньому ринку. Однак, якщо в Україні така пільга надається переважно виробникам, то в європейських країнах – в основному споживачам. У країнах ЄС податкові пільги можна кваліфікувати як соціальні, які певним чином впливають на соціальні процеси, підвищуючи добробут населення. А в Україні пільги надаються певним категоріям юридичних осіб, щоб вони менше сплачували податків із прибутку або взагалі отримували кошти з бюджету.

Таким чином, перш за все у практику українського законодавства слід ввести поняття “податкова пільга” та “критерії фіскальної ефективності пільг”. Під останнім слід розуміти, зокрема, співвідношення між поточними витратами доходів бюджету від надання податкових пільг і майбутніми доходами бюджету, отриманими від сплати податку внаслідок розширення бази оподаткування за рахунок надання таких пільг, дисконтованих на індекс інфляції.

Запровадження податкових пільг необхідно не за територіями, а за галузевими ознаками, відповідно до загальнонаціональних

пріоритетів на чітко визначений період реалізації. Податкові пільги мають мати тимчасовий характер, тобто визначені на певний проміжок часу відповідно до політики, яка здійснюється.

Чучко, І.М. Окремі теоретичні питання податкових пільг в Україні [Текст] / І.М. Чучко ; наук. кер. О.В. Білоскурська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє: збірник тез доповідей за матеріалами Десятої науково-практичної конференції студентів (26 квітня 2007 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2007. – С. 38-40.